

PRAVO NA SINDIKALNO ORGANIZIRANJE I UDRUŽIVANJE S POSEBNIM OSVRTOM NA PRAKSU EUROPSKOGA SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

BOŽIDAR
BARTULOVIĆ*

UDK: 331.105.44(4)
342.72/.73

Pregledni članak
Review article
DOI 10.47960/2831-
0322.2024.2.28.137

Sažetak

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u svome 11. članku propisuje slobodu sindikalnoga organiziranja i udruživanja te pravo slobodnoga pristupanja sindikatima radi zaštite vlastitih interesa. Europski sud za ljudska prava svojim presudama i praksom potvrđuje povezanost demokratske državne vlasti i slobode udruživanja. Ovo pravo prve generacije ljudskih prava detaljno je regulirano *Konvencijom o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje iz 1948. te Konvencijom o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje iz 1949. godine*. Sindikalna prava i slobode ostvaruju se slobodnim osnivanjem vlastitih organizacija te pristupu istim na temelju slobodne volje pojedinca. Zakonodavac se mora suzdržati od svakoga miješanja u ostvarivanje prava na sindikalno organiziranje i udruživanje. Slobodnim pristupanjem sindikatu pojedinac ostvaruje brojne društveno-ekonomske i političke koristi. Također, nečlanovi sindikata uživaju navedene koristi radi prenošenja uspjeha djelovanja sindikata i njegovih članova na nečlanove. Fundamentalne su aktivnosti sindikata: udruženo djelovanje, pregovori za povećanjem plaća te povoljnije uvjete na radu i u svezi s radom, kolektivno pregovaranje te organiziranje štrajka kao najznačajnije industrijske akcije na strani radnika. Pravo na organiziranje štrajka zakon priznaje isključivo sindikatima.

Ključne riječi: sindikalno organiziranje, sindikalno udruživanje, članak 11. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, sindikat, štrajk, praksa Europskog suda za ljudska prava

* Božidar Bartulović, mag. iur., Sveučilište u Mostaru, bozidar.bartulovic@sum.ba

Uvod

Sindikalna prava i slobode pripadaju sustavu fundamentalnih prava i sloboda čovjeka. Kao takva, pripadaju prvoj generaciji ljudskih prava i sloboda, dok je detaljnija regulacija prava na štrajk svrstana u drugu generaciju ljudskih prava. Predmet su regulacije brojnih međunarodnih i regionalnih pravnih akata poput *Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* čiju primjenu, odgovarajuće tumačenje i zaštitu osigurava Europski sud za ljudska prava sa sjedištem u Strasbourgu, Republici Francuskoj. Praksom Europskoga suda za ljudska prava potvrđuje se teza da su sloboda udruživanja i demokratski izabrana vlast uzajamno povezane jer sindikalno udruživanje predstavlja kako jedno od osnovnih socijalnih prava tako i poseban aspekt građanske slobode udruživanja. Pravo na udruživanje proizlazi iz potrebe ostvarivanja prava i zadovoljavanja posebnih interesa koji proizlaze iz procesa rada koje pojedinci nisu u mogućnosti samostalno ostvarivati.¹ Riječ je o procesu koji prema jednoj od definicija predstavlja društvenu interakciju u grupi koja se provodi prihvaćanjem ili pridonošenjem grupnim aktivnostima; potez ili stanje sudjelovanja u nekome djelovanju grupe; povezivanje s drugima u formalnome odnosu koji nosi neka prava i obveze.² U dobu svjetskih ekonomskih kriza, svakodnevnih globalnih promjena, gospodarskih i drugih čimbenika dolazi do produbljivanja jaza u odnosu između poslodavaca i posloprimaca. Pozitivnopravne odredbe nacionalnih zakonodavstava, kao i nadnacionalnih organizacija, rezultat su višestoljetnih borbi „običnih“ radnika i njihovih reprezentativnih predstavnika za optimalnu, pravedniju i racionalniju raspodjelu opterećenja rada, radnoga vremena, a na zadovoljstvo kako radnika tako i poslodavca. Osiguranjem sindikalnih prava i sloboda proces zaštite i unaprjeđenja uvjeta na radu i u svezi s radom nije završio. Zakonodavac osim svoje pozitivne i negativne obveze mora osigurati podizanje prava radnika na regionalnu i svjetsku razinu usporedno s međunarodnim organizacijama i njihovim pravnim aktima koji reguliraju navedenu materiju.

¹ Usp. Vilim Herman – Milorad Ćupurdija, *Osnove radnog prava*, Pravni fakultet u Osijeku: Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru, Osijek, 2021., str. 55.

² Usp. Dušanka Marinković Drača, *Sudjelovanje radnika u odlučivanju*, TIM press, Zagreb, 2004., str. 8.

1. POVIJESNI PREGLED RAZVOJA I POJMOVNO ODREĐENJE PRAVA NA SINDIKALNO ORGANIZIRANJE I UDRUŽIVANJE

Rudimentarne oblike prava na sindikalno organiziranje i udruživanje pronalazimo u ranim visokorazvijenim kulturama staroga Egipta, antičke Grčke i Rima. Za vrijeme vladavine Ramzesa III. predradnici su se solidarizirali s radnicima u štrajku zbog zakašnjele ili nepotpuno isplaćene plaće. U antičkoj Grčkoj radnici su se udruživali u skupine te zahtijevali veće plaće, dok su se u rimsko doba radnici udruživali u svojevrsne cehove, organizirane prema statusu, podrijetlu i društvenome položaj radnika u svrhu borbe za bolje uvjete na radu i u svezi s radom.

Početak industrijske revolucije obilježen je niskim plaćama, prekomjernom trajanju radnoga dana (od 12 do 18 sati), zloupotrebljavanjem dječjega rada, nehumanim uvjetima rada te mnogobrojnim nesrećama na radu.

Pojam sindikata u današnjemu smislu riječi razvija se u drugoj polovici 19. stoljeća i početkom 20. stoljeća u vremenu obilježenom borbom industrijskoga građanstva s ostacima feudalizma. Radnici se organiziraju u društva za uzajamno pomaganje tzv. *Friendly Society*. U Engleskoj je postojalo 21 društvo prijatelja koje je djelovalo protuzakonito.

Razvoj garancije zaštite slobode udruživanja tekao je sporo i postupno. Netolerantnost zakonodavca prema sindikatima i sindikalnim akcijama iskazana je u inkriminaciji ostvarivanja prava na sindikalno organiziranje i udruživanje. Svoj pravno utemeljeni oblik sindikati počinju dobivati nakon prestanka kvalificiranja mjera ostvarivanja sindikalnih prava i sloboda kao prekršajima i kaznenim djelima.

Najprije je pravo sindikalnoga organiziranja zaživjelo u Engleskoj u obliku Trades Unionsa, koji stječu legitimitet posebnim zakonom, iako još uvijek u ograničenu obliku.³ Trade Union Act donesen je 1871. godine.

Kao prvi organizirani sindikati navode se:

- u Engleskoj – sindikat mehaničara, osnovan 1851. godine
- u Austriji je 1864. godine osnovan Savez tipografskih radnika
- u Njemačkoj je 1866. godine osnovan Sindikat radnika duhana
- u Francuskoj je 1867. godine osnovan Sindikat postolarskih radnika.⁴

U Sjedinjenim Američkim Državama temelji formalnopravne regulacije prava na sindikalno udruživanje sadržani su u Loyd-Laffollete Act, Wagnerovu i

³ Usp. Boris Buklijaš – Andrijana Bilić, *Međunarodno radno pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2006., str. 66.

⁴ Usp. Sead Dedić – Jasminka Gradašćević Sijerčić, *Radno pravo*, Magistrat, Sarajevo, 2005., str. 95.

Taft-Hartleyevim zakonom. Loyd-Laffollete Actom, usvojenim 1912. godine, dodijeljeno je novo pravo zaštite od neopravdana otkaza s razlogom ili bez razloga navedenoga u prvome amandmanu američkoga Ustava. Američki National Labor Relations Act (1935), nazvan *Wagner Act* (to je najznačajniji zakon u radnome zakonodavstvu u vrijeme New Deal), htio je isključiti miješanje poslodavaca u autonomne organizacije radnika.⁵ Wagnerovim zakonom definiraju se i zabranjuju nepoštene radne prakse:

1. uplitanje, ograničavanje ili prisiljavanje zaposlenika u ostvarivanju i zaštiti zajamčenih prava
2. nadziranje ili miješanje u stvaranje i/ili upravljanje organizacijom rada
3. diskriminacija zaposlenika s ciljem obeshrabrenja podrške organizaciji rada
4. otpuštanje zaposlenika koji su podnijeli tužbe
5. odbijanje kolektivnoga pregovaranja.

Taft-Hartleyevim zakonom, usvojenim 1947. godine, ograničava se pravo na štrajk, klauzula o članstvu u sindikatu kao uvjet zasnivanja radnoga odnosa prethodnim članstvom u sindikatu te dobrovoljnost klauzule o obvezi naknadnoga pristupanja sindikatu nakon zaključivanja ugovora o radu. Radnicima je tako osigurana negativna sloboda udruživanja.

Procvat sindikalnoga pokreta odvija se po završetku Drugoga svjetskog rata kada dolazi do regionalnoga i međunarodnoga priznavanja prava na sindikalno organiziranje i udruživanje kroz brojne konvencije, ugovore i preporuke.

Obilježja sindikata današnjice brojnost su i reprezentativnost tako postajući nezamjenjiv čimbenik u poboljšanju socioekonomskih uvjeta radnika na radu boreći se za veće plaće, kraće radno vrijeme, zaštitu na radu i zaštitu od otpuštanja.

Pravo na sindikalno organiziranje i udruživanje pripada prvoj generaciji ljudskih prava tretirajući se kao klasično političko građansko prava. Sloboda udruživanja, prema tradicionalnoj podjeli ljudskih prava, razmatra se kao političko pravo, no u kontekstu ljudskih prava na radu i u svezi s radom, ovo elementarno ljudsko pravo štiti se kao socijalno pravo.⁶ U toj kategoriji država ima negativnu ulogu, tj. propisana je zabrana miješanja države u ostvarivanje sindikalnih prava i sloboda.

Sloboda sindikalnoga organiziranja i udruživanja relativno je pravo koje predstavlja slobodu od nedopustiva miješanja države u ostvarivanje prava na udruživanje. Određena ograničenja moraju biti strogo zakonom definirana te u skladu s

⁵ Usp. Antun Ravnić, *Osnove radnog prava – domaćeg, usporednog i međunarodnog*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2004., str. 399.

⁶ Sead Dedić – Jasminka Gradašević-Sijerčić, *Međunarodni radni standardi u radnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine*, Magistrat, Sarajevo, 2001., str. 56.

principima slobode udruživanja, sindikalnoga pluralizma te zaštitom socioekonomskih prava i interesa posloprimaca. Pravo na slobodu mirna okupljanja i udruživanja u biti je individualno pravo čija je specifičnost u tome da se ostvaruje kolektivno, zajedno s drugima.⁷

Sindikati su specifične organizacije zaposlenika čije je osnivanje primarno usmjereno sa svrhom zaštite i promicanja njihovih ekonomskih, gospodarskih i socijalnih prava i interesa.⁸

Sloboda sindikalnoga organiziranja i udruživanja zajamčena je brojnim međunarodnopravnim aktima kako regionalnoga tako i univerzalnog karaktera. Zajamčena sloboda predmet je regulative 23. članka *Opće deklaracije o ljudskim pravima* Ujedinjenih naroda iz 1948., 22. članka *Međunarodnoga pakta o građanskim i političkim pravima* iz 1966., 8. članka *Međunarodnoga pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima* iz 1966. godine. Članak 11. stavak 1. *Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* iz 1950. godine inaugurira: Svatko ima pravo na slobodu mirna okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, uključujući pravo osnivati sindikate ili im pristupati radi zaštite svojih interesa.⁹ Proklamiranu potvrdu načela sindikalne slobode nalazimo u preambuli Ustava Međunarodne organizacije rada (Philadelphijska deklaracija – *Deklaracija o svrsi i ciljevima* Međunarodne organizacije rada iz 1944. godine), 5. članku *Europske socijalne povelje*, 12. članku *Povelje Europske unije o temeljnim pravima* iz 2000. godine. *Europska povelja o osnovnim socijalnim pravima radnika* iz 1961. godine proklamira: poslodavci i radnici Europske zajednice imaju pravo na udruživanje radi stvaranja profesionalnih organizacija ili sindikata po svome izboru radi obrane svojih ekonomskih i socijalnih interesa.¹⁰ Pravo osnivanja sindikata i slobodnoga pristupa njima zajamčeno je i petim člankom *Međunarodne konvencije o ukinuću svih oblika rasne diskriminacije* iz 1966. godine.

Navedene slobode predstavljaju jedne od temeljnih načela Međunarodne organizacije rada te su predmet zaštite više njezinih preporuka i konvencija: *Konvencije o pravima udruživanja i koaliranja poljoprivrednih radnika* iz 1921., *Rezolucije o sindikalnim pravima i slobodama i njihovom odnosu s građanskim slobodama* iz 1970., *Konvencije o zaštiti predstavnika radnika u poduzeću i pogodnostima koje bi im trebalo*

⁷ Ćazim Sadiković, *Evropsko pravo ljudskih prava*, Magistrat, Sarajevo, 2001., str. 110.

⁸ Ivo Borković, *Službeničko pravo*, Informator, Zagreb, 1999., str. 122.

⁹ „Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda“, <<https://www.zakon.hr/z/364/28Europska29-Konvencija-za-za%20C5%A1titu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda>> (15. 6. 2024.).

¹⁰ „Zaključci o prihvaćanju Europske povelje o osnovnim socijalnim pravima radnika“, <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1991_07_37_1036.html> (15. 6. 2024.).

osigurati iz 1971., *Konvencije o organiziranju seoskih radnika* iz 1975., *Konvencije o radnim odnosima* (javne službe) iz 1978., *Konvencije o promociji kolektivnog pregovaranja* iz 1981. godine. Najznačajnije konvencije su *Konvencija o slobodu udruživanja i zaštiti prava na organiziranje* iz 1948. (broj: 87) te *Konvencija o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje* iz 1949. (broj 98). Konvencija broj 87 usvojena je na 31. zasjedanju Opće konferencije Međunarodne organizacije rada u San Franciscu. Sastoji se od četiri dijela te 21 članka. Obvezujuća je za sve države članice Međunarodne organizacije rada. Utemeljuje sljedeće principe:

- posloprimci i poslodavci beziznimno i bez prethodnoga odobrenja imaju pravo osnovati vlastite organizacije i slobodno im pristupati
- organizacije mogu donositi vlastite akte, samostalno organizirati upravljačke strukture, slobodno formulirati svoje programe, slobodno provoditi izbore za svoje predstavnike. Javne se vlasti moraju suzdržavati od ograničavanja ili ometanja izvršavanja ovoga prava.
- slobodu uspostavljanja i pridruživanja federacijama, konfederacijama te međunarodnim udrugama
- organizacije ne mogu biti raspuštene odlukom upravnoga tijela
- posloprimci, poslodavci, sindikati i udruženja poslodavaca dužni su poštovati pozitivnopravne nacionalne propise
- svaka država članica mora osigurati poštovanje sindikalnih prava i sloboda.

Konvencija broj 98. usvojena je tijekom 32. zasjedanja Opće konferencije Međunarodne organizacije rada u Ženevi. Sačinjena je od 16 članaka. Konvencijom nije uređen položaj javnih službenika niti im se ograničava pravo na štrajk. Prvim članom proklamirana je zaštita od svih mjera i postupaka protusindikalne diskriminacije u svezi s njihovim zaposlenjem. Diskriminacija se ogleda u suspenzijama, izricanju disciplinskih mjera, pokušaju rastjerivanja, zabrani okupljanja itd. Prema navedenim dokumentima slobodno profesionalno organiziranje podrazumijeva:

- slobodu organiziranja bez prethodnoga odobrenja
- pravo udruživanja profesionalnih organizacija u saveze
- dobrovoljno pristupanje sindikatu
- uzdržavanje vlasti od svake intervencije koja ometa pravo na organiziranje
- sindikati ne mogu biti raspušteni
- dužnost profesionalnih udruženja da postupaju zakonito
- zaštita od uplitanja organizacija poslodavaca u sindikalni rad
- zaštita zaposlenih od diskriminacije štetne za sindikalnu slobodu.¹¹

¹¹ Usp. Senad Jašarević – Ivo Rozić, *Socijalno pravo*, PRESSUM, Mostar, 2019., str. 137.

2. SINDIKAT KAO UDRUŽENJE POSLOPRIMACA

Temeljne su zadaće sindikata zastupanje, zaštita te proširivanje prava i interesa zaposlenika. Svojom ulogom osiguravaju ekonomske koristi kako za članove tako i za nečlanove sindikata (nečlanovi imaju korist radi učinka prelijevanja, tj. prenošenja uspjeha sindikata i članova na nečlanove), sudjeluju u postavljaju povoljnijih uvjeta rada te u odlučivanju kao zastupnici zaposlenika. Prema međunarodnoj klasifikaciji sindikat kao udruženje radnika predstavlja neprofitnu organizaciju. Ključni su razlozi pristupanja sindikatima:

1. nezadovoljstvo poslom
2. osjećaj nemoći i podčinjenosti u odnosu na menadžment
3. instrumentalnost sindikalnoga članstva
4. potreba za pripadanjem
5. identificiranje sa sindikalnim vrijednostima i
6. potreba za pomoći drugima.¹²

Nezadovoljstvo poslom radnik izražava kroz osjećaj iskorištavanja od poslodavca, nanesene nepravde, nezadovoljstvo s radnim vremenom, plaćom, uvjetima na radu i u svezi s radom. Nemoć radnika pridonosi uvjerenju kako će snagom zajedništva i pripadnosti te poistovjećivanjem vlastitih sa sindikalnim interesima uspjeti utjecati na poboljšanje radnih uvjeta. Pristupanjem u sindikat na temelju vlastite slobodne volje pojedinac ostvaruje brojne ekonomske, društvene, psihološke i političke koristi. Razlikujemo četiri vrste sindikata:

1. kućni – sindikat svih zaposlenika isključivo jedne tvrtke
2. strukovni – sindikat zaposlenika iste struke i zanimanja zaposlenih u različitim tvrtkama
3. granski – sindikat zaposlenika različitih struka i zanimanja svih zaposlenika unutar jedne konkretne industrije
4. opći – sindikat otvoren za zaposlenike svih struka i zanimanja zaposlenih u najrazličitijim tvrtkama i industrijama.

Temeljne aktivnosti sindikata usmjerene su k pregovorima za povećanjem plaća i povoljnijih uvjeta rada, uspostavljanjem jednakosti plaća na temelju postulata „Za isti posao, ista plaća!“. Dodatne aktivnosti usmjerene su na pravno savjetovanje, psihološku pomoć, financijske usluge poput štedionica i kredita, usluge prekvalifikacije i specijalizacije, *team-building*, ostvarivanje popusta u kupovinama itd. Navedene

¹² Usp. Nina Pološki Vokić – Alka Obadić, *Evolucija sindikata: Uloga sindikata u suvremenome društvu*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2012., str. 21.

aktivnosti proizvode brojne koristi na strani poslodavca: povećanje radne učinkovitosti, produktivnosti i profitabilnosti. Unatoč postojanju većega broja pokazatelja moguće je istaknuti pet osnovnih pokazatelja djelovanja i uspješnosti sindikata:

1. sposobnost organiziranja članova
2. ishodi kolektivnoga pregovaranja
3. uspješnost procesuiranja pritužbi
4. stupanj demokracije unutar sindikata i
5. utjecaj sindikata na društvo u cjelini.¹³

Najznačajnije su aktivnosti sindikata: udruživanje i djelovanje, osnivanje radničkih vijeća, utvrđivanje reprezentativnosti u pluralističkome sindikalizmu, kolektivno pregovaranje radi zaključivanja kolektivnoga ugovora, sudjelovanje u gospodarsko-socijalnome vijeću te štrajk. Pravo na organiziranje štrajka zakon priznaje isključivo sindikatima.

2. 1. Osnivanje sindikata

U pozitivnim propisima nacionalnih zakonodavstava nalazimo različita rješenja o postupku osnivanja i strukturi sindikata. Zajedničke su odredbe o zabrani miješanja upravnih tijela u izradu statuta i pravila, izbora predstavnika, ustroja uprave te programa. Čest je slučaj propisivanja minimalnoga broja članova kao uvjet za osnivanje sindikata. Odbor za slobodu udruživanja zauzeo je stajalište da propisano minimalno članstvo od 20 članova nije protivno načelu slobode udruživanja. Navedeni uvjeti ne smiju djelovati odvratajuće od osnivanja sindikata. Zakonodavac treba osigurati različitost uvjeta za osnivanje sindikata od uvjeta za prethodno odobrenje (što bi dovelo do suprotnosti s člankom 2. *Konvencije o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje*) te mogućnost jednostavnoga ispunjavanja (ne smiju biti pandan zabrani). Svi formalni zahtjevi za registriranje trebali bi sadržavati sljedeće:

- biti jasno propisani zakonom
- ne predviđati diskrecijsko pravo odbijanja registracije
- biti razumni
- biti jednostavni i učinkoviti i
- biti brzo obrađivani.¹⁴

Formalni uvjeti jamče stvarno postojanje sindikata te sukladnost ciljeva organizacije s profesionalnom djelatnošću sindikata. Najčešći formalni uvjet dostavljanje

¹³ Usp. isto, str. 90.

¹⁴ Ivo Rozić, *Sindikalno pravo*, PRESSUM, Mostar, 2019., str. 26.

je statuta sindikata, tj. pravilnika. Njime se sindikatu jamči: pravna osobnost, mogućnost korištenja postupaka za rješavanje sporova, priznanje jedinoga agenta u pregovaranju, posebni imuniteti i dr. Zakoni koji reguliraju navedenu materiju sadrže odredbe o informacijama koje se moraju dostaviti uz zahtjev za registriranje, pravo tijela nadležnoga za registriranje traženja dodatnih informacija kao i rokove za donošenje odluke. Sindikat ima pravo žalbe protiv takve odluke.

2. 2. Organizacijski ustroj

Sindikat kao udruženje radnika čini vertikalna i horizontalna struktura. Vertikalna struktura određena je zanimanjem članova, dok je horizontalna struktura uvjetovana područjem u kojemu članovi rade. Najvažnija su i najčešća središnja upravljačka tijela sindikata:

- skupština
- glavno povjereništvo
- središnji odbor Glavnoga povjereništva
- nadzorni odbor
- statutarna komisija
- sud časti.¹⁵

Uz mnogobrojna upravljačka, izvršna i savjetodavna tijela mogu se osnivati i pomoćna radna tijela radi oblikovanja sindikalne politike. Pomoćna tijela čine radne skupine, povjerenstva i odbori koji mogu biti stalni ili privremeni. Stalna pomoćna tijela formiraju se za određeno mandatno razdoblje. Neka su od zastupljenijih pomoćnih radnih tijela u praksi:

- radna skupina za kolektivno pregovaranje
- odbor zaštite na radu
- odbor za članstvo i sindikalno obrazovanje.¹⁶

Najvišu razinu sindikalnoga vodstva, propisane statutom, čine: predsjednik, potpredsjednik i glavni tajnik.

Zakon katkad nameće određena ograničenja na sastav udruga primarne razine poput zahtjeva da članstvo organizacije primarne razine mora biti iz iste/slične struke ili iz iste tvrtke. Navedena ograničenja dopuštena su ako se udruge primarne razine mogu slobodno pridruživati u udruge sekundarne i nacionalne razine. Uspostavljanje nove organizacije, pridruživanje drugoj organizaciji kao i uspostavljanje

¹⁵ N. Pološki Vokić – A. Obadić, n. dj., str. 215.

¹⁶ Usp. isto, str. 217.

saveza moraju se temeljiti na načelu slobodne volje. Raznolikost nije propisana kao obligatorna, ali je poželjna. Konvencija o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje u svome petome i šestome članku propisuje federacijama i konfederacijama jednaku mogućnost ostvarivanja prava i sloboda kao njihovim konstitutivnim organizacijama.

U slučaju sindikalne raznolikosti javlja se problem određivanja najreprezentativnijega sindikata. Najreprezentativnije udruženje radnika određuje se objektivno kroz neovisno promatranje reprezentativnosti u određenim periodima.

2. 3. Prestanak sindikata

Odredbe o prestanku rada sindikata i udruženja poslodavaca, pravila za ukidanje i raspodjelu imovine nakon prestanka postojanja moraju biti uvrštene u vlastite statute. Takva se pravila moraju temeljiti na prihvatljivim kriterijima poput dokaza o nezadovoljavanju uvjeta za registraciju sindikata. Poništenje registracije treba izvršiti tijelo nadležno za registriranje sindikata na temelju podnesenoga zahtjeva sudu. Takva udruga, u konkretnome slučaju, na raspolaganju ima pravni lijek prava žalbe protiv takve odluke. *Konvencija o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje* iz 1948. primat u davanju ovlasti za gašenje i suspenziju udruženja radnika i udruženja poslodavaca daje isključivo pravosudnim tijelima. Tako se zaštita u odnosu na administrativne mjere tijela uprave koje čine jedan od najin vazivnijih oblika mijesaanja u sindikalnu slobodu. Sva zakonodavstva koja daju ovlasti organima uprave da suspendiraju ili ukinu udrugu trebaju:

- biti ograničena samo na slučajeve kada sama udruga, u skladu sa svojim statusom, podnese zahtjev za ukinuće udruge
- biti praćena svim potrebnim jamstvima u svim slučajevima, uključujući i pravo priziva neovisnom pravosudnom organu protiv takve radnje, što treba imati suspendirajući učinak na administrativnu radnju i
- tražiti da se sredstva ukinute udruge raspodijele u skladu s odredbama statuta udruge ili ako ovo pitanje nije njime predviđeno, za svrhe koja su nabavljena, možda među članovima udruge.¹⁷

Nacionalna zakonodavstva, iako često ne reguliraju ukinuće ili suspenziju sindikata ili udruženja poslodavaca, predviđaju institut poništavanja registracije. Udruga kojoj je poništena registracija, pod određenim okolnostima i po posebno

¹⁷ Usp. Ivo Rozić, *Sindikalno pravo*, str. 38.

definiranome postupku, može nastaviti svoje postojanje i rad prema *lex generalis* koji regulira građanske udruge.

Prema nacrtu Međunarodne organizacije rada udruženje može biti ukinuto isključivo odlukom glavne skupštine predmetnoga udruženja. Odluka o ukidanju dostavlja se u roku od dva tjedna tijelu nadležnomu za registraciju.

2. 4. Štrajk

Štrajk je najznačajnija industrijska akcija na strani posloprimaca. Pod industrijskom akcijom razumijevamo djelatnosti (činjenja ili nečinjenja) jednoga od subjekata radnog odnosa (posloprimaca ili poslodavaca, odnosno njihovih udruženja) kojom se drugi subjekt potiče (prisiljava) nanošenjem ili stavljanjem u izgled nastanka određene štete da prihvati određene zahtjeve stranaka koja poduzima takvu djelatnost.¹⁸ Prvi poznati štrajk dogodio se u Egiptu u 12. stoljeću prije Krista. Zapisi o prvome štrajku u svijetu sačuvani su na papirusu. Štrajk je važan oblik industrijske akcije, čiji je glavni element privremeni prekid rada najčešće od skupine zaposlenika s ciljem da se pritiskom na poslodavce ili vladu iznude odgovarajući ustupci u smjeru povećanja plaće, poboljšanja uvjeta rada ili slično.¹⁹ Sindikati mogu samo primjenom industrijskih akcija, kao što je štrajk, prisiliti poslodavce i njihove udruge na sklapanje kolektivnih ugovora, ali i riješiti određeni kolektivni spor.²⁰ Najčešći je razlog stupanja u štrajk pregovaranje o sigurnosti zaposlenja. Štrajk je konačno sredstvo rješavanja kolektivnih sporova. Početak zakonitoga štrajka uvjetovan je okončanjem postupka mirenja. Štrajk se mora najaviti putem pisma najave u kojemu se navodi razlog organiziranja štrajka, datum, satnica i mjesto štrajka. Svaki radnik samostalno odlučuje o (ne)sudjelovanju u štrajku te ni na koji način ne smije biti prisiljen na sudjelovanje u štrajku. Za vrijeme trajanja štrajka miruju prava i obveze poslodavaca i posloprimaca. Poslodavac će radniku koji je sudjelovao u štrajku smanjiti plaću srazmjerno vremenu provedenome u štrajku te ima pravo zahtijevati od radnika naknadu nastale štete. Smatra se da je prekid rada dopušten pod uvjetom da je:

- proporcionalan
- legitiman
- legalan
- nenasilan.²¹

¹⁸ Usp. Žarko Potočnjak, *Pravo na štrajk*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1992., str. 231.

¹⁹ Usp. Božo Žepić, *Radno i socijalno pravo*, Logos, Split, 2001., str. 239.

²⁰ Usp. Ivo Rozić, *Kolektivno radno pravo*, Službeni list BiH, Sarajevo, 2013., str. 164.

²¹ Usp. S. Jašarević – I. Rozić, *Socijalno pravo*, str. 144.

Uvjet proporcionalnosti zadovoljen je ako su iscrpljene mogućnosti dogovora te da po svojim posljedicama i trajanju štrajk ne prelazi učinke postavljenih ciljeva. Legitimnost podrazumijeva organizaciju štrajka od reprezentativnih predstavnika radnika koji uživaju podršku određenoga broja zaposlenih, dok legalitet podrazumijeva poštivanje pravila i procedura u pogledu organiziranja štrajka. Štrajk svojim negativnim posljedicama utječe na poslodavca, poslodavčeve poslovne partnere, korisnike usluga, na udruženja radnika i radnike koji sudjeluju u štrajku kao i na radnike koji nisu stupili u štrajk.

Temeljne klasifikacije prekida rada:

- nedopušteni i dopušteni štrajkovi; po kriteriju dopuštenosti štrajk može biti: isprekidani, selektivni, rotirajući, štrajk iznenađenja i štrajk upozorenja

- s obzirom na predmet spora:

- štrajk o pitanjima iz isključive nadležnosti poslodavca
- štrajk solidarnosti
- štrajk o sindikalnome organiziranju i razgraničenju
- štrajk u vezi sa sindikalnom sigurnošću.²²

- po kriteriju pravnog karaktera spora: štrajk o pravnim pitanjima i štrajk o interesnim pitanjima

- po kriteriju prirode spora: politički štrajk i ekonomski štrajk.

U literaturi se navodi još jedna klasifikacija štrajka:

- trajanje štrajka (štrajk upozorenja i štrajk čije vrijeme nije unaprijed određeno)

- način organiziranja štrajka (na razini poslodavca ili poslodavačkoga subjekta, generalni štrajk)

- način vršenja štrajka (štrajk iznenađenja, kružni, djelomični i štrajk uskog grla)

- ciljevi štrajka (profesionalni, političkim, interni, eksterni).²³

3. IZ PRAKSE EUROPSKOGA SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Nadležnost Europskoga suda za ljudska prava odnosi se na zaštitu prava zajamčenih *Europskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda* s posebnim postupkom mehanizma zaštite. Primjerima iz sudske prakse potvrđuje se teza da su sloboda udruživanja i demokratski izabrana vlast uzajamno povezane jer sindikalno udruživanje predstavlja kako jedno od osnovnih socijalnih prava, tako i poseban aspekt građanske slobode udruživanja.

²² Usp. I. Rozić, *Sindikalno pravo*, str. 74.

²³ Usp. S. Dedić – J. Gradašević-Sijerčić, *Radno pravo*, str. 451.

3. 1. Predmet Vlahov protiv Hrvatske

U predmetu *Vlahov protiv Hrvatske* (broj zahtjeva 31163/13) podnositelj zahtjeva Goran Vlahov tvrdi da mu je povrijeđeno pravo zajamčeno člankom 11. *Europske konvencije na temelju kaznene osude* zbog odbijanja prijema novih članova u sindikat. Vlahov je bio sindikalni povjerenik šibenskoga Carinskog sindikata Hrvatske. U tome svojstvu, djelujući u skladu sa stajalištem trenutnog članstva o neprihvatanju novih članova, odbio je zahtjev za članstvo u sindikat 15 djelatnika šibenskoga carinskog ureda. Nakon toga na izvanrednoj sjednici donesena je odluka o razrješenju Gorana Vlahova kao sindikalnoga povjerenika te je protiv njega podnesena kaznena prijava. Općinski sud izrekao je osuđujuću presudu. Županijski sud potvrdio je prvostupanjsku presudu. Nakon podnošenja ustavne tužbe Ustavni sud odbija je kao neosnovanu. Europski sud za ljudska prava proglasio je dopuštenost zahtjeva i utvrdio presudom od 5. svibnja 2022. godine povredu članka 11. Konvencije. Europski sud primijetio je da su presude domaćih sudova bile vrlo sažete i neobrazložene u pogledu usklađenosti podnositeljeva postupanja s relevantnim pravilima i Statutom sindikata te da su hrvatski sudovi odbili prijedlog podnositelja za izvođenjem dodatnih dokaza koji su mogli rasvijetliti okolnosti u kojima su se potencijalni članovi htjeli pridružiti sindikatu.²⁴ Sud je zauzeo stav da je Goran Vlahov djelovao kao zakoniti sindikalni povjerenik sa zadatkom zaštite interesa članova sindikata te da osuđujuća presuda predstavlja miješanje u njegovo pravo na slobodno udruživanje.

3. 2. Predmet Hrvatski golf savez protiv Hrvatske

U predmetu *Hrvatski golf savez protiv Hrvatske* s brojem zahtjeva 66994/14 podnositeljica zahtjeva tvrdi da su joj povrijeđena prava iz 11. članka *Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*. Nad udrugom je otvoren stečaj 2009. godine, no vjerovnici su nastavili s radom. Nadležno upravno tijelo, *ex officio*, donijelo je rješenje o prestanku postojanja udruge. Žalba udruge protiv takva rješenja odbijena je. Europski sud utvrdio je da su domaća tijela mehanički primijenila odredbe *Zakona o udrugama* i zaključila da je udruga prestala djelovati zbog puke činjenice da je nad njom otvoren stečajni postupak, a pri tome nisu uzela u obzir relevantne

²⁴ „Nova presuda – Vlahov protiv Hrvatske”, <<https://uredzastupnika.gov.hr/vijesti/nova-presuda-vlahov-protiv-hrvatske/829>> (1. lipnja 2024.).

činjenice i uvjerljive dokaze koji su pokazivali da je udruga nastavila djelovati.²⁵ Europski sud za ljudska prava presudom od 17. prosinca 2020. godine naglašava zanemarivanje činjenice nastavka aktivnosti udruge od domaćih vlasti te presuđuje miješanje u pravo zajamčeno člankom 11. neopravdanim.

3. 3. Predmet *Ujedinjena komunistička partija Turske i drugi protiv Turske*

U predmetu *Ujedinjena komunistička partija Turske i drugi protiv Turske* s brojem zahtjeva 19392/92 Europski sud za ljudska prava jednoglasno je zauzeo stajalište o povredi članka 11. Ustavni sud Republike Turske zabranio je djelovanje Ujedinjenoj komunističkoj partiji Turske s obrazloženjem da pridjev „komunistička“ sa statutom i programom stranke nisu u suglasnosti s državnim ustavnopravnim poretkom. Stranka je izbrisana iz registra političkih stranaka deset dana nakon upisa. Europski sud za ljudska prava svojom presudom od 30. siječnja 1998. godine naglasio kako pridjev „komunistička“ u imenu stranke nije čvrst i opravdan razlog za njezino raspuštanje te nije utvrdio postojanje protuustavnih aktivnosti koje je poduzela Ujedinjena komunistička partija Turske. Izrečena mjera brisanja stranke nije razmjerna cilju koji se želi postići u demokratskome društvu.

3. 4. Predmet *Refah Partisi i drugi protiv Turske*

U predmetu *Refah Partisi i drugi protiv Turske* s brojevima zahtjeva 41340/98, 41342/98, 41343/98 i 41344/98 podnositelj zahtjeva turska je islamistička politička stranka. Ustavni sud Republike Turske zauzeo je stajalište kako je navedena stranka postala središte aktivnosti suprotnih načelima sekularizma što je rezultiralo njezinim raspuštanjem. Sud je povezo članak 11. s člankom 10., naglašavajući ulogu političkih stranaka u razvoju demokracije. U presudi od 13. veljače 2003. godine Sud je zaključio da nije došlo do povrede članka 11. Konvencije.

3. 5. Predmet *Les Authentiks i Supras Auteuil 91 protiv Francuske*

U predmetu *Les Authentiks i Supras Auteuil 91 protiv Francuske* s brojevima zahtjeva 4696/11 i 4703/11 podnositelji zahtjeva – udruge navijača nogometnih klubova

²⁵ „Analiza presude – Hrvatski golf savez protiv Hrvatske”, <<https://uredzastupnika.gov.hr/vijesti/analiza-presude-hrvatski-golf-savez-protiv-hrvatske/721>> (10. lipnja 2024.).

tvrdile su da im je povrijeđeno pravo na slobodu udruživanja. Supras Auteuil osnovana je 1990., dok je Les Authentiks osnovan 2002. godine. Tijekom nogometne utakmice održane 28. veljače 2010. godine izbila je tučnjava između navijača navedenih klubova te navijača Boulogne Boys, raspuštene 2008. godine. Zbog višekratnih činjenja vandalizma i akata nasilja uredbama iz 2010. godine premijer Francuske zatražio je raspuštanje navedenih udruga navijača. Zahtjev za odgodom raspuštanja kao i žalbe na premijerove uredbе iz 2010. Državno vijeće odbilo je. Europski sud za ljudska prava u presudi od 27. listopada 2016. godine utvrdio je kako nije došlo do povrede članka 11. Konvencije. Svoju presudu Sud je utemeljio na stajalištu da su nacionalna tijela opravdano smatrala da postoji „hitna društvena potreba“ uvođenja strogih ograničenja drugutama navijača i donošenjem navedenih mjera.²⁶

3. 6. Predmet *Mytillinaios i Kostakis protiv Grčke*

U predmetu *Mytillinaios i Kostakis protiv Grčke* s brojem zahtjeva 29389/11 podnositelji zahtjeva tvrde kako je došlo do povrede njihova negativnog prava na slobodu udruživanja. Podnositelji zahtjeva članovi su Udruženja vinara koji zbog činjenice članstva u udruženju ne mogu samostalno predstaviti na tržištu i izvoziti vino. U više navrata tražili su od udruženja isključenje iz članstva, na što im udruženje nije odgovaralo. Visoki upravni sud odbio je zahtjev podnositelja pravdajući ga zaštitom kvalitete vina. Europski sud zauzeo je stajalište da je odbijanje izdavanja dozvole za proizvodnju i prodaju likerskoga vina, koji isključivo pripada Udruženju vinara, miješanje u pravo podnositelja da ne budu njegovi članovi (tzv. negativno pravo na udruživanje).

3. 7. Predmet *Sigurður Sigurjónsson protiv Islanda*

U predmetu *Sigurður Sigurjónsson protiv Islanda* s brojem zahtjeva 16130/90 samozaposleni vozač taksija tvrdi da mu je povrijeđeno negativno pravo na slobodu udruživanja. Sigurjónsson je bio član Sindikata taksista te je uredno plaćao članarinu. Izdana mu je dozvola za rad uvjetovana članstvom u autoklubu „Frami“. Nakon izvjesnoga vremena prestao je izmirivati obveze u pogledu plaćanja članarine te mu je oduzeta licencija za rad. Novo islandsko zakonodavstvo predviđalo je članstvo u

²⁶ Usp. Šime Pavlović, *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih Sloboda: Protokoli uz Konvenciju Europski sud za ljudska prava*, Libertin naklada, Rijeka, 2020., str. 759.

sindikatu kao preduvjet za dobivanje licencije za rad. Europski sud u presudi od 30. lipnja 1993. utvrdio je povredu članka 11. Konvencije te je zauzeo stajalište prema kojemu je sindikalno udruženje po svojoj naravi privatno te da zakonska obveza članstva u sindikatu nije opravdana ciljem koji se želi postići u demokratskome društvu.

3. 8. Predmet *Young, James i Webster protiv Ujedinjenoga Kraljevstva*

U predmetu *Young, James i Webster protiv Ujedinjenoga Kraljevstva* s brojevima zahtjeva 7601/76 i 7806/77 podnositelji zahtjeva tvrde da im je povrijeđeno pravo na slobodu udruživanja. Bili su zaposlenici Britanskih željeznica koji su sklopili kolektivne ugovore o radu u kojemu je zapošljavanje uvjetovano članstvom u sindikatu, tj. koji sadrži klauzulu *closed shop*. Young, James i Webster nakon neučlanjivanja u sindikat bivaju otpušteni. Europski sud za ljudska prava u presudi od 13. kolovoza 1981. utvrdio je nesrazmjer između poduzetih mjera i cilja te je tako utvrdio povredu članka 11. zato što sporazum između poslodavca i posloprimaca nije postojao u trenutku kada su podnositelji zahtjeva primljeni u radni odnos. Pojedinci se ne mogu prisiliti na članstvo u sindikatu.

3. 9. Predmet *Wilson, National Union of Journalists i drugi protiv Ujedinjenoga kraljevstva*

U predmetu *Wilson, National Union of Journalists i drugi protiv Ujedinjenoga kraljevstva* s brojevima zahtjeva 30668/96, 30671/96 i 30678/96 država nije ispunila svoju pozitivnu obvezu osiguranja poštovanja i primjene članka 11. Europske konvencije. Zaposlenicima koji su potpisivali ugovore s privatnim poslodavcima o odricanju prava na sindikalno organiziranje i zastupanje s privatnim poslodavcima zajamčene su veće plaće, dok su se plaće zaposlenika koji nisu potpisali navedene ugovore smanjile. Svojom presudom od 2. srpnja 2002. godine Europski sud ustvrdio je neispunjavanje pozitivnih obveza iz članka 11. Konvencije.

3. 10. Predmet *Zhadanov i drugi protiv Rusije*

Kriterij „dobrovoljna narav udruživanja“ osobito je značajan za one predmete koji se tiču „negativnog“ pristupa“ pravima iz članka 11., drugim riječima prava

da se ne pristupi udruzi ili sindikatu.²⁷ U predmetu *Zhadanov i drugi protiv Rusije* s brojevima zahtjeva 12200/08, 35949/11 i 58282/12 podnositelji zahtjeva su u više navrata predavali zahtjeve za registraciju vlastitih udruga. Vlasti su, vodeći se razlozima depopulacije i demoraliziranja ruskoga društva, odbijali opetovane zahtjeve jer su navedene udruge imale cilj promicanja prava LGBT osoba. Europski sud za ljudska prava, presudom od 16. srpnja 2019. godine, utvrdio je kako je Rusija propustila poduzeti adekvatne mjere koje bi osigurale nesmetano obavljanje djelatnosti udruge te presudio povredu članka 11. Konvencije. Odbijanje registracije nije bilo nužno i demokratski opravdano.

3. 11. Predmet Manole i „Romanian Farmers Direct“ protiv Rumunjske

Podnositelj zahtjeva Benieamin Manole odlučio je osnovati poljoprivredni sindikat. Zahtjev za dodjeljivanjem pravne osobnosti podnijeli su Okružnom sudu u Tecuciju koji je registraciju odbio kao neosnovanu pozivajući se na pozitivne nacionalne zakonske odredbe prema kojima se poljoprivrednici mogu pridruživati isključivo u postojeće sindikate. Županijski sud pravo osnivanja sindikata jamči isključivo državnim službenicima i zaposlenicima zaposlenim na temelju ugovora o radu. Svojom predstavkom s brojem zahtjeva 46551/06 obratili su se Europskomu sudu za ljudska prava. Sud u presudi od 16. svibnja 2015. godine presuđuje kako nije došlo do povrede članka 11. Konvencije. Članak 11. Konvencije, u ovome konkretnom slučaju, odnosi se na samozaposlene poljoprivrednike. Članak 11. predstavlja slobodu sindikata kao jedan oblik ili poseban vid slobode udruživanja, a ne kao neovisno pravo.²⁸

Zaključak

Pravo na organiziranje i udruživanje pripada prvoj generaciji ljudskih prava koja predstavljaju klasična politička građanska prava, dok je detaljnija regulacija prava na štrajk klasificirana u drugu generaciju ljudskih prava. Sindikati, kao specifična udruženja radnika, osnovani su radi zaštite i promicanja ekonomskih, gospodarskih, socijalnih i drugih prava i interesa posloprimaca. Praoblci sindikata zabilježeni su još

²⁷ Usp. Donna Gomien, *Europska konvencija o ljudskim pravima*, Zadar: Naklada, Rijeka Pravni fakulter Sveučilišta, Zadar, Rijeka, 2007., str. 197.

²⁸ Usp. Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, *Vodič kroz članak 11. Europske konvencije o ljudskim pravima*, <<https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Edukacija/Vodi%C4%8D%20kroz%20%C4%8Dlanak%2011.%20Konvencije.pdf>> (20. lipnja 2024.).

u vrijeme staroga Egipta, antičke Grčke i Rima, dok sindikat kakav poznajemo danas svoj oblik dobiva u 19. stoljeću. Pozitivna nacionalna zakonodavstva kao i odredbe brojnih regionalnih i međunarodnih konvencija i ugovora rezultat su višestoljetne borbe „običnih“ radnika za optimalnim korištenjem ljudskoga rada i proizvodnih resursa, kao i borbe za humanije uvjete rada. Temeljne su konvencije kojima se jamči i štiti pravo na sindikalno organiziranje i udruživanje *Konvencija o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje* – broj 87 iz 1949. godine te *Konvencija o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje* – broj 98 iz 1949. godine. Ustrajnošću, vođeni nezadovoljstvom uvjeta na radu i u svezi s radom, osjećajem nemoći, identifikacijom sa sindikalnim vrijednostima te potrebom za pomoću i solidarnošću, došli su do današnjega položaja i značaja u društvu kao najreprezentativnije i najznačajnije organizacije posloprimaca. Europski sud za ljudska prava sa sjedištem u Strasbourgu s temeljnom zadaćom tumačenja i osiguravanja poštivanja prava i sloboda zajamčenih *Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* obiluje sudskom praksom i u području regulacije prava na sindikalno organiziranje i udruživanje. Presudama Europskoga suda za ljudska prava potvrđuje se povezanost demokratske državne vlasti i slobode udruživanja. Sindikati današnjice trebaju naglasiti i iskoristiti svoje prednosti kao povijesnih i tradicionalnih zaštitnika prava radnika putem udruživanja u nacionalne i međunarodne udruge i saveze, federacije i konfederacije, uz primjenu novih tehnologija. Svojom višestoljetnim radom mnogo su pridonijeli povoljnijim i humanijim uvjetima rada i na radu.

Literatura

Knjige i publikacije:

1. Antun Ravnić, *Osnove radnog prava – domaćeg, usporednog i međunarodnog*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2004.
2. Boris Buklijaš – Andrijana Bilić, *Međunarodno radno pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2006.
3. Božo Žepić, *Radno i socijalno pravo*, Logos, Split, 2001.
4. Ćazim Sadiković, *Evropsko pravo ljudskih prava*, Magistrat, Sarajevo, 2001.
5. Donna Gomien, *Europska konvencija o ljudskim pravima*, Zadar: Naklada, Rijeka Pravni fakultet Sveučilišta, Zadar, Rijeka, 2007.
6. Dušanka Marinković Drača, *Sudjelovanje radnika u odlučivanju*, TIM press, Zagreb, 2004.

7. Ivo Borković, *Službeničko pravo*, Informator, Zagreb, 1999.
8. Ivo Rozić, *Kolektivno radno pravo*, Službeni list BiH, Sarajevo, 2013.
9. Ivo Rozić, *Sindikalno pravo*, PRESSUM, Mostar, 2019.
10. Nina Pološki Vokić - Alka Obadić, *Evolucija sindikata: Uloga sindikata u suvremenome društvu*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2012.
11. Sead Dedić – Jasminka Gradašćević-Sijerčić, *Međunarodni radni standardi u radnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine*, Magistrat, Sarajevo, 2001.
12. Sead Dedić – Jasminka Gradašćević Sijerčić, *Radno pravo*, Magistrat, Sarajevo, 2005.
13. Senad Jašarević – Ivo Rozić, *Socijalno pravo*, PRESSUM, Mostar, 2019.
14. Šime Pavlović, *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih Sloboda: Protokoli uz Konvenciju Europski sud za ljudska prava*, Libertin naklada, Rijeka, 2020.
15. Vilim Herman – Milorad Ćupurdija, *Osnove radnog prava*, Pravni fakultet u Osijeku: Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru, Osijek, 2021.
16. Žarko Potočnjak, *Pravo na štrajk*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1992.

Internetski izvori:

1. “Analiza presude – Hrvatski golf savez protiv Hrvatske”, <<https://uredzastupnika.gov.hr/vijesti/analiza-presude-hrvatski-golf-savez-protiv-hrvatske/721>>, (10. 6. 2024.)
2. “Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda“, < <https://www.zakon.hr/z/364/%28Europska%29-Konvencija-za-za%C5%A1titu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda>> (15. 06. 2024.)
3. “Nova presuda – Vlahov protiv Hrvatske”, < <https://uredzastupnika.gov.hr/vijesti/nova-presuda-vlahov-protiv-hrvatske/829>> (1.6.2024.)
4. Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, “Vodič kroz članak 11. Europske konvencije o ljudskim pravima”, < <https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Edukacija/Vodi%C4%8D%20kroz%20%C4%8Dlanak%2011.%20Konvencije.pdf>> (20. 6. 2024.)
5. “Zaključci o prihvaćanju Europske povelje o osnovnim socijalnim pravima radnika“, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1991_07_37_1036.html (15. 06. 2024.)

Popis prakse Europskog suda za ljudska prava:

1. predmet Hrvatski golf savez protiv Hrvatske s brojem zahtjeva 66994/14, presuda od 17. prosinca 2020.
2. predmet Les Authentiks i Supras Auteuil 91 protiv Francuske s brojevima zahtjeva 4696/11 i 4703/11, presuda od 27. listopada 2016.
3. predmet Manole i „Romanian Farmers Direct“ protiv Rumunjske s brojem zahtjeva 46551/06, presuda od 16. svibnja 2015.
4. predmet Mytilinaios i Kostakis protiv Grčke s brojem zahtjeva 29389/11, presuda od 3. prosinca 2015.
5. predmet Refah Partisi i drugi protiv Turske s brojevima zahtjeva 41340/98, 41342/98, 41343/98 i 41344/98, presuda od 13. veljače 2003.
6. predmet Sigurður Sigurjónsson protiv Islanda s brojem zahtjeva 16130/90, presuda od 30. lipnja 1993.
7. predmet Ujedinjena komunistička partija Turske i drugi protiv Turske s brojem zahtjeva 19392/92, presuda od 30. siječnja 1998.
8. predmet Vlahov protiv Hrvatske s brojem zahtjeva 31163/13, presuda od 5. svibnja 2022.
9. predmet Wilson, National Union of Journalists i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva s brojevima zahtjeva 30668/96, 30671/96 i 30678/96, presuda od 2. srpnja 2002.
10. predmet Young, James i Webster protiv Ujedinjenog Kraljevstva s brojevima zahtjeva 7601/76 i 7806/77, presuda od 13. kolovoza 1981.
11. predmet Zhadanov i drugi protiv Rusije s brojevima zahtjeva 12200/08, 35949/11 i 58282/12, presuda od 16. srpnja 2019.

THE RIGHT TO TRADE UNION ORGANIZING AND ASSOCIATION WITH A SPECIAL FOCUS ON THE PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Abstract

The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in its Article 11 stipulates the freedom of trade union organizing and association and the right to freely join trade unions in order to protect one's own interests. The European Court of Human Rights, through its rulings and practice, confirms the connection between democratic state power and freedom of association. This first-generation human right is thoroughly regulated by the Convention on Freedom of Association and Protection of the Right to Organize from 1948 and the Convention on the Right to Organize and Collective Bargaining from 1949. Trade union rights and freedoms are exercised through the free establishment of one's own organizations and the voluntary membership of individuals based on their free will. The legislator must refrain from any interference in the exercise of the right to trade union organizing and association. By freely joining a trade union, an individual gains numerous socio-economic and political benefits. Additionally, non-members of the trade union enjoy the mentioned benefits in order to transfer the success of the trade union and its members to non-members. The fundamental activities of the trade union include: joint action, negotiations for higher wages and better working conditions, collective bargaining and organizing a strike as the most significant industrial action on the part of the workers. The law recognizes the right to organize a strike exclusively for trade unions.

Keywords: trade union organizing, trade union association, Article 11 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, trade union, strike, practice of the European Court of Human Rights

